

Реалізація Болонського процесу та забезпечення якості освіти у Фінляндії

Анастасія Сизенко¹

Анотація:

У статті подано огляд системи вищої освіти Фінляндії, висвітлено деякі важливі питання, пов'язані з упровадженням Болонського процесу в університетах Фінляндії, та досліджено різні засоби забезпечення якості знань під час планування та розробки навчального процесу. Оскільки Фінляндія традиційно посідає найвищі позиції в різних міжнародних рейтингах у сфері освіти, слід приділяти особливу увагу досвіду цієї країни у плануванні та здійсненні реформ у країнах, які досі налагоджують власну систему освіти відповідно до європейських та міжнародних стандартів.

Ключові слова: вища освіта, розробка навчальних програм, контроль якості знань, Болонський процес.

¹ Кандидат філологічних наук, асистент економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Для Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) Болонський процес є політичною ініціативою в Європі та поза її межами, націленою на підвищення конкурентоспроможності систем вищої освіти, до головних завдань якої належить упровадження трирівневої системи наукових ступенів, підвищення мобільності, сприяння контролю якості освіти, збільшення можливостей працевлаштування, а також зміцнення соціальної спрямованості та можливості безперервного навчання. Загалом після започаткування ініціативи у 1998 році 46 країн приєдналися до Болонського процесу. Європейський Союз підтримав та доповнив його своєю політикою в галузі освіти, що є частиною Лісабонської стратегії.

Неминучим стало те, що під час упровадження Болонського процесу та реалізації головних ідей ЄПВО знайшлося стільки ж прихильників та ентузіастів, скільки опонентів і критиків. Серед критиків були люди, що висловлювали дуже різкі звинувачення, заявляючи, що під егідою модних слів та продуманих фраз Болонський процес насправді є недопрацьованою програмою скорочення витрат, яка призведе до «гармонізації» вищої освіти у всій Європі за принципом «Мақдоналізації» (Рітцер, 2008), до руйнування університетської автономії у пошуках Святого Граалю «стандартизації» та «перевірок»/«контролю» (Пауер, 1997), до створення «задушливої ієрархічної бюрократичної програми, що вже віджила свій вік, — Європейського простору вищої освіти»².

Утім країни Північної Європи, які традиційно вважаються особливо сильними у питаннях освіти, використали Болонський процес з метою здійснити певні структурні зміни у системі академічних ступенів та вирішити деякі внутрішні проблеми, такі як тривалість навчального часу. Саме країни Північної Європи були набагато лояльнішими під час обговорення негативних впли-

² Palfreyman, David. «The legal impact of Bologna implementation: exploring criticisms and critiques of the Bologna Process.» *Education and the Law* 20.3 (2008), pp. 249-257.

вів на якість вищої освіти (Валіма, Хофман та Хууско, 2006; Саарінен, 2005).

Болонський процес, упровадження якого почалося у Фінляндії 2001 року, був повністю реалізований у 2005 році. Він приніс низку структурних змін до організації вищої освіти, зокрема реформою структури академічних ступенів переважно вплинув на кількість навчальних годин, що відповідають одному кредиту Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Перехід до нової системи було організовано за зразком доволі ефективної моделі, в якій були створені спеціальні координаційні проекти для полегшення і гармонізації перехідного періоду в усіх університетах Фінляндії.

Реформа структури академічних ступенів привела також до коректив навчальних програм відповідно до нових стандартів та політики забезпечення якості знань. Оскільки фінські університети мають значну академічну свободу у створенні власних навчальних програм та організації навчального процесу, викладацький склад університету вносив зміни до навчальних планів, і здебільшого ці зміни були узгоджені та ухвалені на рівні факультетів.

Механізми забезпечення якості освіти передбачають зовнішні та внутрішні перевірки, різноманітні оцінювання, оцінки успішності студентів та опитування, які часто проводяться в університетах Фінляндії, для того щоб упевнитися, що зміни, внесені до навчальних програм, є корисними як для студентів, так і для підвищення рівня наданих ступенів.

Загальна характеристика вищої освіти у Фінляндії

Система освіти у Фінляндії складається з дошкільної освіти, початкової освіти, загальної та професійної середньої освіти та вищої освіти. Усі рівні освіти — від дошкільної до вищої — безкоштовні. Освіта є обов'язковою для дітей, які досягли семи років, і триває дев'ять років. Існує один додатковий рік для тих, хто хоче покращити свої оцінки. Після здобуття обов'язкової освіти можна вибрати між повною середньою освітою, що забезпечує студентів знаннями, необхідними для продовження навчання у вищих навчальних закладах, та професійною середньою освітою, після здобуття якої студент матиме професійну кваліфікацію.

Зовсім нещодавно відбулося реформування фінської системи вищої освіти: до 2010 року в країні існував 21 дослідницький університет та 28 університетів прикладних наук (УПН). Раніше УПН були відомі як політехнічні інститути, проте в період з 1991 до 2000 рр. їхню структуру було реформовано. До початку 2010 року відбулося кілька об'єднань університетів і відповідно

до нового закону про університети всі фінські вищі навчальні заклади (ВНЗ) набули незалежного правового статусу, статусу державних (14 університетів) або приватних організацій (два університети)¹. У результаті об'єднань у Фінляндії утворилися три нові університети: Університет Аалто, Університет Східної Фінляндії та (новий) Університет Турку.

Як зазначено в законі про університети Фінляндії, дослідження є одним з трьох основних напрямків діяльності ВНЗ нарівні з навчанням та суспільним впливом. Саме на університети Фінляндії припадає більша частка всіх досліджень, проведених у країні. Разом з тим в основі освіти в УПН лежать вимоги робочого життя, метою яких є підготувати випускників до виконання кваліфікаційно-професійних завдань. Варто зазначити, що кількість абітурієнтів до університетів та УПН майже однакова.

Навчання у Фінляндії, зокрема вища професійна освіта, є безкоштовним для всіх жителів країни та громадян ЄС. Держава залишається головним джерелом фінансування університетів у країні, але згідно з новим законодавством університети набувають більшу самостійність у сфері фінансів та загального управління. Процеси управління та прийняття рішень також зазнали реформ, оскільки збільшилась кількість іноземців серед членів ради правління, і її головою теж став іноземець. До того ж ректора товариства не обирають із членів університетського товариства, його обирають з членів ради правління. Університети, як і держава, стали тепер офіційними «роботодавцями», а співробітників університету вже не вважають державними службовцями.

Згідно з доповіддю, опублікованою Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 2013 році², рівень освіти Фінляндії є одним з найвищих серед усіх країн-членів ОЕСР. Як показано в табл. 1, 39% населення має вищу освіту (порівняно із середнім показником ОЕСР 32%).

На відміну від інших країн-членів ОЕСР, Фінляндія використовує більшу частину державних ресурсів на вищу освіту (див. табл. 1). Приватна частка від загальних витрат на вищі навчальні заклади, які фінансуються фізичними особами, підприємствами та іншими приватними організаціями, у тому числі субсидованими приватними платежами, порівняно низька: 4,1% проти середнього показника ОЕСР, що становить 32%.

¹ Universities Act, Finland (2009) Retrieved from: — <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2009/en20090558.pdf>.

² Education at glance: Finland (2013). OECD report. Взято: http://www.oecd.org/edu/Finland_EAG2013%20Country%20Note.pdf

Таблиця 1

Показник	Фінляндія		Середній показник ОЕСР		Середній показник EU21		Показники серед інших країн-членів ОЕСР та Великої двадцятки
	2011	2000	2011	2000	2011	2000	
Відсоток абітурієнтів, що вступають до ВНЗ (університетські програми)	65%	71%	60%	48%	59%	46%	13 з 36
Відсоток випускників з вищою освітою	47%	40%	39%	28%	41%	27%	5 з 26
Щорічні витрати на студена, USD, у 2010 р.	16714 USD		13528 USD		12856 USD		8 з 33
Загальні витрати на навчальні заклади у відсотковому відношенні до ВВП	6.5%	5.6%	6.3%	5.4%	5.9%	5.2%	11 з 33

У тій самій доповіді зазначається, що незважаючи на зафіксоване восьме найбільше за величиною падіння ВВП серед країн-членів ОЕСР у період між 2008 і 2010 роками, Фінляндія й далі докладає неабияких зусиль, щоб забезпечити достатню кількість коштів для освітньої галузі. Насправді Фінляндія збільшила витрати на освіту на всіх рівнях на 6% у період з 2008 до 2010 рр. Аналогічна ситуація склалась у 2011 році, коли рівень витрат на освіту відносно до ВВП (6,5%) був вищий від середнього показника у країнах-членах ОЕСР (6,3%), що демонструє реальні зусилля уряду Фінляндії щодо забезпечення системи освіти та її інвестування навіть в умовах світового економічного спаду.

Болонський процес і реформа навчальних програм у Фінляндії

У рамках загальноєвропейського Болонського процесу восени 2005 року¹ були здійснені реформи академічних ступенів фінських університетів. Крім поліпшення загальної якості освіти та міжнародної відповідності наукових ступенів та інших кваліфікацій ще одним важливим завданням Фінляндії стало скорочення періоду навчання. Головна мета Болонської реформи не була пов'язана зі структурними змінами, а полягала в основному в оновленні дипломів про вищу освіту, щоб вони могли краще допомогти людям під час проведення наукових досліджень та в роботі. Цей процес почався у Фінляндії в 2002 році, коли Міністерство освіти опубліку-

вало меморандум, в якому обговорювалася ідея введення дворівневої системи академічних ступенів.

Для узгодження Болонської реформи у 2003 році Міністерство освіти створило 22 вузькоспеціалізовані національні університетські проекти та обрало керівників для кожного з них. Міністерство також фінансувало ці проекти. Проектні групи склалися з членів кількох університетів та представників студентства. Покладаючи відповідальність за введення практичних реформ безпосередньо на університети, Міністерство мало змогу зосередити увагу на оновленні законодавчої бази.

В основному реформи полягали в упровадженні дворівневої системи академічних ступенів та ЄКТС. Університетський диплом бакалавра видавали й до серпня 2005 року, але насправді він відігравав другорядну роль, а вже з серпня 2005 року одержання диплома бакалавра стало обов'язковою вимогою для подальшого навчання для ступеня магістра. Раніше академічна успішність вимірювалась у навчальних тижнях, що відповідало 40 годинам навчального часу, а сучасна ЄКТС відповідає 26 годинам навчального часу. Оскільки попередня фінська система була досить схожа на ЄКТС, зміни не були настільки кардинальними, як у деяких інших країнах. Більше того, ЄКТС використовувалась у програмах студентських обмінів з 1980 року.

Як уже згадувалось, однією з цілей реформування системи наукових ступенів було оновити зміст дипломів. Оскільки у Фінляндії вже існував поділ на диплом бакалавра та диплом магістра, хоч і не використовувався активно, і перехід з навчальних тижнів до навчальних балів був виключно механічний, акцент було зроблено

¹ Reform of university degrees (2005). Взято : www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/yliopistojen_tutkinnonuudistus/liitteet/tutkinnonuudistus_en.pdf

на зміні навчальних програм на такі, що більше орієнтувалися на студентів. Замість того щоб зосередитися на предметах, необхідних для завершення курсу, увага фокусувалась на навичках і вміннях студентів, яких вони повинні були набути під час свого навчання. До внутрішніх аспектів процесу належав аналіз основного змісту навчальної програми та навчального навантаження студента. Для визначення основного напрямку навчальної програми у вищих навчальних закладах Фінляндії¹ широко застосовувався метод виокремлення основного змісту (Core Content Divider).

Цей метод надавав евристичну допомогу під час класифікації змісту навчальної програми відповідно до трьох категорій: основних знань, додаткових знань та спеціальних знань. Основні — це знання, якими повинні володіти всі студенти і які необхідні для дальшого навчання. У свою чергу, додаткові знання — це ті, якими студентам варто володіти, але вони не є обов'язковими. До спеціальних знань належать конкретні деталі, які непогано було б знати, але які не є обов'язковими для подальшого навчання. Питання поділу знань на три типи було взято до уваги під час визначення навчального навантаження студентів та кількості годин, необхідних для засвоєння кожного предмета, курсу.

Крім аналізу основного змісту навчальної програми та реформування структури навчальних програм 1 серпня 2005 року відбулися й інші зміни. Обов'язковими для всіх студентів стали індивідуальні навчальні плани, які допомагають і сприяють прогресу в навчанні. Крім того, 1–3-балову систему оцінювання було змінено на 1–5-балову. На сьогоднішній день у багатьох університетах навчальний рік поділяється на чотири періоди замість звичного формату осіннього та весняного семестрів.

Болонська реформа у сфері гуманітарних наук

Той факт, що попередні укази про академічні ступені в кожній галузі знань були замінені в ході Болонського процесу одним загальним указом, що нині охоплює університетські ступені в кожній сфері знань, викликав значні зміни у фінській системі вищої освіти. Нова постанова уряду про університетські ступені поширюється на студентів гуманітарних та природничих,

медичних і технічних факультетів, а також тих студентів, що навчаються в художніх академіях². Оскільки підходи у різних галузях науки мають бути схожими в усій країні, на державному рівні треба було узгодити кілька питань, пов'язаних з науковими ступенями в кожній галузі знань. Для цього Міністерство освіти створило кілька національних вузькоспеціалізованих координаційних проектів. Деякі з них були масштабними, наприклад, у галузі гуманітарних та природничих наук, а інші були більш вузькими, наприклад, у галузі соціальної роботи та фармакології. Міністерство освіти також надало необхідне для проектів фінансування.

Керівники мали свободу та незалежність в організації своїх власних проектів. Робочі групи для проектів були створені відповідно до різних принципів: мали різний масштаб і різні моделі діяльності проектів, що відрізнялись один від одного. Навіть завдання, установлені групами, могли бути різними, за єдиною умовою того, що вони повинні відповідати основній структурі наукових ступенів.

Ситуація у Фінляндії відрізняється від багатьох інших європейських держав, оскільки країна вже була ознайомлена з дворівневою системою дипломів та ЄКТС. Насправді Фінляндія ухвалила дану систему 1 серпня 2005 року, рівно через 50 років після того, як перша дворівневої система набула чинності в 1955 році. З того часу Фінляндія переважно використовувала однорівневу модель наукових ступенів, яка сприяла одержанню безпосереднього ступеня магістра, а також, за бажанням, дворівневу систему. Уже протягом 25 років Фінляндія також використовувала кредитно-модульну систему (40 робочих годин за кредит для одного студента). Оскільки вважалося неможливим давати загальні рекомендації, не знаючи нічого про повсякденну роботу університетів, робоча група гуманітарних наук була сформована з людей з найрізноманітнішим досвідом. У Фінляндії існують вісім гуманітарних факультетів і факультет мистецтва та дизайну в Лапландському університеті, що також частково належить до цієї галузі знань. До членів робочої групи належало не тільки по одному представнику з кожного університету, але й представники різних дисциплін та різних посад, а також двоє студентів — членів Національної спілки студентів Фінляндії, оскільки вважалося дуже важливим, щоб до студентської думки прислухалися. Група була досить мала для того, щоб її члени діяли як одна команда, але досить велика, щоб забезпечити можливість спілкуван-

¹ Karjalainen Asko, Alha Katariina and Jutila Suvi (2006). Give Me Time to Think: Determining Student Work load in Higher Education. Взято : www.oulu.fi/w5w/tyoka-lut/GET2.pdf AND Karjalainen Asko (2007). Four perspectives for designing joint programme sinhigher education. Developing Joint Programmes and Degrees in the Nordic and Baltic Countries, Tampere 12–13-th December 2007. Retrieved from : www.uta.fi/~kk55966/Karjalainen_1312.pps

² Government Decree on University Degrees. Finland (2004). Взято з : <http://www.finlex.fi/en/laki/kaanomokset/2004/>

ня та зворотний зв'язок осіб, які мають стосунок до гуманітарної галузі освіти. Залежно від предмета обговорення на зустрічі групи запрошували додаткових фахівців.

Оскільки гуманітарні науки — це вельми широка й різноманітна сфера, цільова група не намагалася власними силами здійснити аналіз основного змісту для кожного предмета. Проте у групі обговорювалися основні принципи та техніки, які слід використовувати під час такого аналізу. Планування змісту предметів здійснювалось і досі здійснюється на факультетах, кафедрах та в межах вузькоспеціалізованих дисциплін, діяльність яких підтримувала цільова група, яка також надавала рекомендації щодо загальної системи академічних ступенів та способів їх здобуття. Структурна подібність предметних курсів не вимагає схожості змісту, відповідно, цільова група закликала фахівців структурувати навчальні дисципліни, особливо ті, що є частиною магістерської програми. Основний зміст навчальної програми для ступеня бакалавра повинен був бути схожим у вивченні тієї самої дисципліни.

Проектна група гуманітарних наук також співпрацювала з проектними групами в інших галузях знань. Вкрай важливо було забезпечити спільні принципи, що базувалися на найважливіших міждисциплінарних підходах, тобто в тих галузях науки, де навчання часто об'єднується в одному курсі. Гуманітарні предмети зазвичай поєднуються із соціальними чи педагогічними дисциплінами (у Фінляндії вчителі-предметники здобувають ступінь магістра на так званих предметних факультетах, наприклад, гуманітарних наук або природничих наук, проте, проходять однорічне педагогічне навчання на факультеті педагогічної освіти). Результати співпраці із соціальними науками та освітніми проектними групами могли б піти на користь багатьом майбутнім студентам.

Також важливою була співпраця з деканами факультетів гуманітарних наук та адміністрацією відділу у справах студентства. Робота групи мала міжнародний характер завдяки участі Фінляндії в програмі налагодження співпраці освітніх структур в Європі¹, а також спільних проєктах та співпраці з факультетом гуманітарних наук Університету Тарту.

Розробка навчальних програм у ВНЗ Фінляндії

Розробка навчальних програм, безсумнівно, є одним з найголовніших аспектів забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах. Одним з основних понять у плануванні навчальних програм є результати навчання, які також

називають переліком того, що повинен знати, розуміти і (або) бути в змозі зробити студент після закінчення періоду навчання². Результати навчання, будучи критерієм для забезпечення якості та ефективності вищої освіти, дають змогу університетам не тільки оцінювати успішність студентів у межах предметних знань, а й заохочувати їх до розвитку інших важливих навичок, що напрацьовуються в процесі навчання. Перевірка теорії бере свій початок в основних принципах наукових програм, орієнтованих на результат, зокрема принципах Бенджаміна Баума (1956), з урахуванням більш сучасного доробку (Коутс, 2000, Андерсон та Красвола, 2001).

У доповіді комітету з розвитку системи університетських наукових ступенів та Міністерства освіти Фінляндії навчальний план університету визначається як інструмент для планування викладання та навчання. У доповіді визначаються деякі важливі характеристики навчальної програми: за допомогою навчальної програми процес навчання можна структурувати в єдине ціле. Навчальна програма перелічує предмети та модулі, а також визначає мету навчання та очікувані результати. Зокрема, установлюється тривалість навчання та його основний напрямок. Зв'язок між курсами та їх послідовність визначаються відповідно до принципів кумулятивного навчання. Програма описує методи навчання та оцінювання студентів, їх навчальний шлях, забезпечує необмежене покращення рівня знань. Добре структурований навчальний план дозволяє передбачати труднощі, які можуть з'явитись у ході навчання, та допомагає створити індивідуальний план³.

Більше того, держава підтримує реформу гармонізованих навчальних програм, установлюючи національні рамки стандартів навчальних планів та забезпечуючи постійне оновлення навчальних програм за участю всіх зацікавлених у цьому сторін.

Щоб допомогти реформувати систему наукових ступенів, Міністерство освіти профінансувало трирічний (2004–2006) проєкт під назвою W5W — «Дві вищі освіти за п'ять років». Координатором проєкту стали Університети Оулу та Куопіо, загалом у проєкті взяли участь 12 фінських університетів. Даний проєкт мав чотири підтеми: розробку навчальної програми, введення індивідуальних навчальних планів, розробку більш універсальних методів консультацій та підтримки методичної практики для додаткового

² A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area (2005) Взято з : www.bologna-bergen2005.no/Docs/

³ Quality Hand book of Higher education in Finland and Russia (2009) University of Turku.

¹ <http://www.unideusto.org/tuningeu/>

навчання протягом перехідного періоду зі старої системи академічних ступенів. У ході проекту матеріали були опубліковані як фінською, так і англійською мовами. Продовженням проекту стала ініціатива W5W2 (2007–2009), координаторами якої були ті самі університети. Дана ініціатива виступила за введення Болонської системи в університетах Фінляндії¹.

Застосування ідеї результатів навчання як головної для оцінювання навчальної програми допомогло більшості фінських вищих навчальних закладів внести зміни до змісту курсів, зберігши якість освіти. Крім того, освітня політика у Фінляндії мала на меті підвищити рівень успішності студентів, зосередитись на викладанні та навчанні, інтелектуальній звітності, створенні оптимальних умов навчання та таких навчальних програм, які найкраще допомагають студентам досягти більших та конкретніших цілей у процесі здобуття академічного ступеня.

Важливо розуміти, що фінські університети мають достатню автономію в розробці навчальних програм². Згідно з указом про університетські ступені окремі університети мають можливість розробляти навчальні програми на основі національної системи наукових ступенів. Проте це неминує веде до значних розбіжностей між навчальними програмами в одній сфері знань в різних університетах, які [розбіжності], у свою чергу, можуть призвести до додаткової роботи при переході студента з одного університету до іншого. Болонський процес закликав університети Фінляндії переглянути цей підхід.

Залежно від адміністративної практики в різних університетах навчальні програми переглядаються з різною періодичністю, і робиться це, відповідно, по-різному. У процесі розробки навчальних програм існують два окремих цикли: річний цикл та більш тривалий цикл. Річна підготовка базується на оновленні навчальної програми порівняно з попереднім роком, але на практиці жодних структурних змін зробити не можна. Структурні зміни здійснюються, коли з'являються наукові або соціальні потреби. У Фінляндії, наприклад, такою потребою стала реформа системи навчальних ступенів у 2005 році.

Частіше за все навчальний план переглядається щороку, і розклад більшою мірою залежить від дати публікації навчального посібника, в якому описуються всі предметні курси конкретного ВНЗ. Навчальні програми часто плануються та затверджуються різними органами; підготовчу

роботу можна здійснити й без затвердження, але остаточне рішення прийматиме офіційний орган. В ідеальному випадку процес розробки навчальних програм є співпрацею студентів, викладачів, адміністрації та зацікавлених груп за межами університету.

Розглядаючи процес розробки навчальних програм з позиції забезпечення якості освіти, важливо дізнатися, хто бере участь у підготовці навчальної програми, яким є їхній статус на кафедрі та в конкретній галузі знань. На більшості кафедр річна підготовка передбачає педагогічні наради, метою яких є зібрати весь колектив кафедри. Насправді можливість вплинути на рішення на таких зустрічах залежить від науково-педагогічного статусу особи. Отже, великі зустрічі краще підходять для коригування програм, а не їх розробки. Як правило, сам процес підготовки відбувається на неофіційному рівні або індивідуально. Тобто при побудові внутрішньої системи контролю якості освіти університети повинні переконатися, що процеси перегляду навчальних планів є чіткими та зрозумілими як для співробітників, так і для студентів.

Відповідне коло людей може користуватися інформацією про навчальний план, якщо подбати про те, що ця інформація легкодоступна. Серед тих, хто може користуватися навчальним планом, — люди, які беруть участь у розробці навчальних програм, викладачі, студенти та абітурієнти, представники адміністрації, дослідники, члени громадськості та фахівці, що беруть участь у зовнішньому контролі якості освіти. Тому важливо звертати увагу на те, як можна ознайомитися з навчальним планом. Крім власне навчальної програми більшість навчальних посібників містять багато інформації про викладання та навчання. Їх можна охарактеризувати як посібники з забезпечення якості викладання. Однак навчальні посібники можуть бути досить різними. Наприклад, кафедри можуть публікувати свої власні, більш докладні програми, разом з навчальним посібником на рівні факультету чи університету.

Здебільшого незначні зміни можна внести до готової навчальної програми без необхідності проходити весь процес затвердження навчального плану. Навчальну літературу чи методи навчання, скажімо, можна змінити за рішенням викладача або завідувача кафедри. Стосовно до таких змін зазвичай немає чітких правил, але відхилення від чинної навчальної програми є процесом досить неоднозначним, тому практики в таких випадках існують різні. Для забезпечення гарантії якості викладання важливо визначити, ким саме і які зміни можуть бути внесені до навчальної програми і як задіяні у процесі навчання сторони дізнаються про зміни.

¹ W5W Project website. www.w5w.fi

² Luoto Lauri and Lappalainen Matti 2006. Opetussuunnitelmaprosessit yliopistoissa (2006) [Curriculum processes at universities. Abstract in English.] Взято з : www.kka.fi/files/146/KKA_1006.pdf

Такі правила не обов'язково є сформульованими, оскільки на більшості кафедр чинна навчальна програма складалася поступово, а жодних систематичних підходів до розробки планування навчальних програм не було. Деякі деталі процесу підготовки були розроблені, і з часом зайві елементи були видучені. З уведенням системи забезпечення якості освіти та загальної характеристики різних процесів усі вони також стали більш зрозумілими.

Оцінювання та забезпечення якості освіти в Університеті Турку

Відповідно до Закону про університети Фінляндії¹ ВНЗ є відповідальними за якість і постійний розвиток освіти та іншої діяльності. Законодавство також вимагає, щоб ВНЗ регулярно виконували зовнішні оцінювання своєї діяльності та систем забезпечення якості освіти, а також оприлюднювали результати таких оцінювань. Установи самостійно приймають рішення щодо системи контролю якості знань. У ході перевірок також оцінюється комплексність, функціонування й ефективність системи (Талвінен 2012).

Згідно зі стратегіями Університету Турку², другого за величиною державного університету у Фінляндії, оцінювання якості всіх сфер діяльності є частиною нормальної роботи ВНЗ. Політика забезпечення якості освіти була створена для університету, і його керівництво гарантує, що критерії якості встановлюються на різних рівнях організації. Університет контролює й аналізує свою діяльність, приміром, за допомогою внутрішнього і зовнішнього оцінювання та розвиває свою діяльність, щоб забезпечити реалізацію даної стратегії.

Ректор відповідає за організацію системи якості освіти в університеті загалом, а завідувачі кафедр, у свою чергу — за забезпечення якості освіти в межах відповідних кафедр. При цьому якість діяльності університету є принципово результатом професійної, відповідальної та етичної роботи членів університетської спільноти.

Забезпечення якості освіти Університету Турку має на меті:

- підтримати та забезпечити реалізацію цілей та бачення, визначених стратегіями університету;
- здійснювати свою діяльність на основі точної й оновленої інформації про контроль та оцінювання якості освіти;

- розвивати якість робочої діяльності університету та надавати можливість викладачам зосередитися на своїх основних обов'язках;

- зробити помітними основні принципи діяльності та високу якість роботи університету.

На факультетах університету Турку роботу з забезпечення якості освіти контролює декан, а на кафедрах — їх завідувачі. Є також контактні особи, відповідальні за забезпечення якості освіти, котрих призначають на факультетах і котрі відповідають за практичне забезпечення якості освіти.

Оцінювання та експертна оцінка вже довгий час є частиною роботи наукового співтовариства. Дослідження, викладання та навчання оцінюються за допомогою різних критеріїв.

Як зазначено в стратегії Університету Турку, ключовим фактором його успіху є досвід працівників, тому викладачів заохочують підтримувати та розвивати свої професійні навички. Обговорення розвитку є невід'ємною частиною діяльності співтовариства, і вони провадяться, щоб допомогти з управлінням кафедр, а також роботою, розвитком та кар'єрним зростанням викладачів.

Підвищення кваліфікації викладачів — це програма організаційної підтримки працівників, що пропонує співробітникам університету можливість професійного розвитку та підтримує їх у поліпшенні робочого середовища. Метою цієї ініціативи є розвиток ерудитів, навичок і ставлення до працівників, для того щоб іти в ногу з часом, а також розвиватись у майбутньому.

З урахуванням дедалі більшої інтернаціоналізації необхідність методів для підвищення кваліфікації викладацького складу проходить оцінювання, а власне можливості розвитку університетського персоналу урізноманітнюються. Підвищення кваліфікації викладацького складу в університеті розподіляється на два види: загальний та освітній розвиток співробітників. У рамках заходів з підвищення кваліфікації працівників організуються як проекти університетського рівня освіти, так і проекти розвитку окремих кафедр.

Спеціальна кафедра розвитку освіти організовує й координує розробку найкращих викладацьких методик. Її основними завданнями є:

- організувати педагогічну підготовку для співробітників університету;
- координувати і навчати університетську спільноту для консультування студентів;
- виступати в ролі експерта з питань, пов'язаних з освітою в рамках роботи з забезпечення якості університетської освіти;
- пропонувати педагогічну та технічну підтримку проектам університету та підтримувати використання навчальних технологій на основі

¹ Universities Act 558/2009. Взято з: www.finlex.fi/fi/laki/en20090558.pdf

² University of Turku. Strategy and Values. 2013. Взято з: http://www.utu.fi/en/university/strategy-and-values/Documents/UTU_strategy_2013-2016_final.pdf

університетських ресурсів для поліпшення викладання.

Підвищення рівня викладання педагогічного складу та професійної відповідності інших працівників розглядається як головний фактор для підтримання налагодженої роботи в університеті. Адміністрація університету розробляє пропозиції для поліпшення навчання та розвитку предметних курсів, що університет пропонує для весняного та осіннього навчальних семестрів. Комітет університету з підвищення кваліфікації працівників підтримує ці пропозиції, які щороку визначають необхідний рівень професіоналізму працівників, далі методи та принципи підвищення їхньої кваліфікації.

Підсумовуючи, зазначимо, що Болонський процес, імовірно, став одним з найпомітніших поштовхів до зміни в міжнародній освіті. У деяких країнах цей процес був особливо успішним, оскільки дане нововведення було використане як можливість для позитивних змін та розвитку. Досвід Фінляндії можна розглядати як хороший приклад реформування системи академічних ступенів, упровадження нової системи навчальних програм та їх адаптації до нових правил, зберігаючи їх предметний зміст та загальну якість навчання. Усе це дає підстави стверджувати,

що університетам Фінляндії пішли на користь як багаторічні освітні традиції, так і загальноєвропейські реформи, що забезпечують постійні оновлення навчальних програм та високий рівень здобутих академічних ступенів.

Список використаних джерел

- Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R. (eds.) (2001) *A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
- Bloom, B. (1956) *A Taxonomy of Cognitive Objectives*. New York: McKay.
- Coates, M. (2000) *Compliance or Creativity?: Using Learning Outcomes to enhance learner autonomy*. Academic Development – Challenges and Changes International Conference, South Africa: Rhodes University, December.
- Power, M. (1997) *Expertise and the construction of relevance: accountants and environmental audit*. *Accounting, Organizations and Society* 22.2 (1997): 123-146.
- Ritzer, G. (2008) *The McDonaldisation of society* 5. Pine Forge Press.
- Saarinен, T. (2005) 'Quality' in the Bologna Process: from 'competitive edge' to quality assurance techniques. *European journal of education* 40.2: 189-204.
- Sahlberg, P. (2007) *Education policies for raising student learning: The Finnish approach*. *Journal of Education Policy* 22.2: 147-171.
- Talvinen, K. (2012) *Enhancing Quality*. Finnish Higher Education Evaluation Council
- Valimaa, J., Hoffman D., and Huusko M. (2006) *The Bologna Process in Finland. Creating the European area of higher education*. Springer Netherlands: 43-68.